

с. Заворичі Броварського району Київської області. У 1943 р. на її базі створюють Українське відділення Всесоюзного інституту мисливствознавства та хутрового звірівництва, яке в 1974 р. переводять у м. Черкаси. У 1991 р. його перетворюють на Черкаську дослідну станцію звірівництва та мисливствознавства і підпорядковують Інституту тваринництва УААН, а з 2004 р. – Черкаському інституту АПВ. У 2011 р. після реорганізації Черкаська дослідна станція біоресурсів підпорядковується Інституту розведення і генетики тварин НААН. Окрім питань екології наукового забезпечення сталого розвитку територій хутрового звірівництва та мисливствознавства, розширюються напрями наукової діяльності. Проводяться роботи з наукового забезпечення галузей молочного та м'ясного скотарства, свинарства та кролівництва.

Предтечею формування потужного наукового потенціалу інституту також було активне співробітництво з провідними вченими як при виданні міжвідомчого тематичного наукового збірника «Розведення і генетика тварин», так і у рамках спеціалізованої вченої ради. Серед членів редакційної колегії збірника були відомі вітчизняні вчені – І. В. Смирнов, М. А. Кравченко, О. В. Квасницький, Ф. І. Осташко та ін. Членами спеціалізованої вченої ради в різні роки її діяльності були В. Г. Герасименко, М. З. Басовський, В. П. Коваленко, В. А. Яблонський, С. С. Малюта, Б. М. Чухрій та ін.

Отже, Інститут розведення і генетики тварин здобуттям свого статусу провідного галузевого науково-методичного та координаційного центру багато в чому завдячує своїм попередникам – Київській дослідній станції тваринництва «Терезине» та Центральній дослідній станції штучного осіменіння сільськогосподарських тварин, правонаступником яких він був, а також приєднанню Інституту м'ясного скотарства та Черкаської дослідної станції біоресурсів, тісному співробітництву з провідними науково-дослідними установами та вченими.

УДК 001:636:619(09)

НАУКОВІ ПОШУКИ ВЧЕНИХ ПЕРШОЇ ВІТЧИЗНЯНОЇ ЗООГІГІЄНИЧНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ КИЇВСЬКОЇ ДОСЛІДНОЇ СТАНЦІЇ ТВАРИННИЦТВА «ТЕРЕЗИНЕ»

Ю. Д. Липова*

Інститут розведення і генетики тварин НААН

На теренах вітчизняної зоогігієнічної науки першої половини ХХ ст. знаковою постаттю був професор А. К. Скороходько, який доклав значних

* Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор, академік НААН М. В. Зубець

зусиль до становлення цієї галузі знань, ініціював створення першої спеціалізованої лабораторії при Київській дослідній станції тваринництва «Терезине», разом із своїми учнями здобув їй статус провідного наукового центру з гігієни утримання сільськогосподарських тварин. З іменем ученого пов'язані розробки питань фізіології, теплорегуляції та теплообміну у сільськогосподарських тварин за різних умов утримання, особливостей газообміну й теплопродуктивності у високопродуктивних корів, зумовлених різним рівнем годівлі й утримання та ін.

Матеріали і методи дослідження. Матеріалом для дослідження слугували архівні документи Державного архіву м. Києва, Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, а також звіти про науково-дослідну роботу Київської дослідної станції тваринництва «Терезине». Дослідження ґрунтується на використанні загальнонаукових та спеціальних історичних (предметно-хронологічний, порівняльно-історичний) методів.

Результати дослідження. Першу вітчизняну зоогієнічну лабораторію відкрито А. К. Скороходьком у 1929 р. за пропозицією Наркомату земельних справ УСРР при Київській дослідній станції тваринництва «Терезине». На її базі разом із асистентом І. І. Невжинським він провів перші досліді з вивчення ефективності «холодного» методу вирощування сільськогосподарських тварин, заклав підвалини для широкого впровадження цього методу у практику вітчизняного тваринництва. Встановив, що за однакової кількості корму його споживання у свиней, яких утримували в холодному приміщенні, складало 96,8 %, тоді як в опалюваному – 81,2 %. Низька температура повітря сприяла підвищеній тепловіддачі і більш високим середньодобовим приростам. Вирощений у цей спосіб молодняк вирізнявся нижчою (у середньому на 36,2 %) собівартістю продукції.

Дослідження з обґрунтування ефективності «холодного» методу вирощування молодняку сільськогосподарських тварин продовжили учні А. К. Скороходька. Так, К. А. Бахмет виявив позитивні зміни у функціональній активності клітин ретикуло-ендотеліальної системи, підвищенні реактивності організму у телят, яких утримували за низьких температур. При дослідженні функціонального стану ретикуло-ендотеліальної системи методом конгоротного індексу учений установив, що активність адсорбційної здатності ретикуло-ендотеліальної системи є значно вищою у телят, яких утримували за низьких температур. Їх ретикуло-ендотеліальна система активніше поглинала сторонні речовини, в тому числі й мікроби, що потрапляли в кров. Під дією холодного подразнення організм телят знаходився в більшій імуногенній готовності до мікробів. К. А. Бахмет установив, що після вакцинації зростання кількості аглютининів у телят із холодного приміщення відбувалося в чотири рази скоріше. Їх ретикуло-ендотеліальна система не тільки енергійніше поглинала сторонні речовини та мікроби, а й більш інтенсивно продукувала захисні антитіла, захищаючи організм теляти від мікробів.

Як засвідчили результати дослідження Н. О. Караванської, температурний фактор викликав в організмі тварин позитивні функціональні

пристосування, що були важливими для профілактики захворювань і підвищення їх продуктивності. Вона встановила більшу інтенсивність окислювально-відновних процесів у організмі телят, яких вирощували за низьких температур. Отримані дані ще раз підтвердили, що метод «холодного» вирощування за умов відповідної годівлі та утримання – біологічно обґрунтований, його застосування дає змогу вирощувати здорових, стійких до захворювань і високопродуктивних тварин.

Проблеми температурно-вологісного режиму вирощування молодняку, а також закономірності термогенезису та терморегуляції у тварин, пов'язані з віком і сезонами року вивчав М. С. Борщ. Проведене ним дослідження впливу температури на склад крові поросят показало, що у тварин, яких вирощували за низьких температур повітря, рівень еритроцитів, лейкоцитів та гемоглобіну в периферичній крові був вищим, у них також виявлено більший вміст нормальних аглютининів та глобулінових фракцій білка крові. Поросята, яких утримували за низьких температур, мали вищу на 10–20 % живу масу при відлученні, ніж їхні ровесники, що знаходилися в опалюваних приміщеннях.

Г. Ф. Одошкіна встановила, що утримання телят молочного віку в умовах повітряного середовища з відносною вологістю 96,14 % за температури повітря 6,4°C, відображається негативно на фізіологічному стані тварин, а отже і на їхніх господарськи корисних показниках порівняно з телятами, що вирощуються за 88 % відносною вологістю повітря і такої самої температури.

Досить результативними виявилися наукові пошуки В. Г. Кулинича, який на базі Київської дослідної станції тваринництва «Терезине» під керівництвом професора А. К. Скороходька в 1952–1954 роках провів дослідження з вивчення клінічних проявів, патолого-анатомічних змін, способів лікування і профілактики токсичної диспепсії новонароджених телят. Виявив, що головними причинами захворювання є неповноцінна годівля тільних корів, а саме тривале згодовування одноманітних за складом раціонів з переважанням кислих, недоброякісних силосованих кормів, зниження вмісту вітаміну А в раціонах у стійловий період. Учений запропонував ефективний спосіб профілактики токсичної диспепсії у телят, розробив і впровадив у господарствах України метод створення груп корів-годувальниць, що дало змогу покращити забезпечення новонароджених телят якісним молозивом, підвищити їхню збереженість.

На дослідній станції «Терезине» професором А. К. Скороходьком і його учнями вперше проведені фундаментальні дослідження з гігієни годівлі високопродуктивних корів, а також із питань терморегуляції та теплообміну в умовах різних способів утримання дорослих тварин і вирощування молодняку.

Зокрема, О. Л. Бедрата виявила, що рівень обміну речовин і величина продуктивності молочних корів значною мірою залежать від температурно-вологісного режиму навколишнього середовища. Упродовж дослідного періоду (77 діб) корови, що знаходилися в холодному приміщенні, більш інтенсивно збільшували живу масу (на 18,2 кг), ніж корови, яких

утримували в теплій будівлі (на 13,6 кг). О. Л. Бедрата дійшла висновку, що краще використання кисню у зв'язку зі зниженням температури повітря свідчить про важливе фізичне явище – наявність хімічної терморегуляції. Відсоток жиру в молоці корів у холодному приміщенні був вищим на 0,18 %, ніж у корів у теплому приміщенні. О. Л. Бедраті належить пріоритет у розробці питань щодо доцільності утримання високопродуктивних корів в умовах низьких температур, не нижче – 8° С.

Висновки. Таким чином, першу вітчизняну зоогігієнічну лабораторію було організовано при Київській дослідній станції тваринництва «Терезине». Завдяки науковим пошукам А. К. Скороходька та його учнів вона набула значення провідного галузевого наукового центру в Україні. На базі дослідної станції розроблено питання фізіології, терморегуляції та теплообміну у сільськогосподарських тварин за різних умов їх утримання; вивчено особливості газообміну і теплопродуктивності у високопродуктивних корів, пов'язані з різним рівнем годівлі й утримання; обґрунтовані фізіолого-гігієнічні норми вирощування молодняку за умов низьких температур тощо.

УДК 636.612.018

ПЕРСПЕКТИВИ СЕЛЕКЦІЇ БУРИХ ПОРІД МОЛОЧНОЇ ХУДОБИ

В. І. Ладика¹, Р. В. Братушка, Ю. М. Бойко

***¹Сумський національний аграрний університет
Інститут розведення і генетики тварин НААН України***

Популяція бурої худоби у нашій країні представлена українською бурою молочною, бурою карпатською, лебединською і швіцькою породами.

Загалом нараховується 98,7 тис корів, із них 22,1 тис гол утримуються в агроформуваннях. Активна частина популяції української бурої молочної породи зосереджена у чотирьох господарствах Сумщини. Загальна кількість корів складає лише 499 гол. Молочна продуктивність тварин племінних заводів становить 5331 кг, репродукторів – 5169 кг молока за лактацію. Вміст жиру в молоці коливається в межах 3,47–4,08 %, білка – 2,83–3,13 %. Переважна більшість маточного поголів'я належить до ліній Вігата 083352, Дістінкшна 159523, Елеганта 148551, Пейвена 136140 та Стретча 143612.

У Сумській та Чернігівській областях нараховується 6 племінних господарств з розведення тварин лебединської породи. Загальна кількість худоби у них – 2822 гол, у т. ч. – 1225 корів. Середня продуктивність корів у племінних заводах становила 3668 кг молока та 142 кг молочного жиру, репродукторах – 4015 кг та 159 кг відповідно. Білковість молока складає